

EESTI INIMÕIGUSTE ARUANNE 2017

KOKKUVÕTE

Eesti on mitmeparteiline põhiseadusele tuginev demokraatlik riik, millel on ühekojaline parlament, kus peaminister on valitsuse juht ja president on riigipea. Peaminister ja valitsus esindavad üldiselt seda erakonda või erakondade koalitsiooni, millel on parlamendis enamus. Viimati toimusid parlamendivalimised 2015. aasta märtsis, millele järgnenud kuul asus tööle valitsuskoalitsioon. Koalitsioon muutus 2016. aasta novembris, kui asus tööle peaminister Jüri Ratase juhitud valitsus, kuhu kuulusid Keskerakond, Sotsiaaldemokraatlik Erakond ning Isamaa ja Res Publica Liit. 15. oktoobril 2017 toimusid kohaliku omavalitsuse volikogu valimised. Vaatlejad pidasid valimisi vabadeks ja õiglasteks.

Tsiviilametkonnad säilitasid korrakaitsejõudude üle tõhusa kontrolli.

Teateid laiaulatuslikest inimõiguste rikkumisest aasta jooksul ei olnud.

Valitsus astus samme, et ametnike toimepandud rikkumisi uurida ning rikkumisi toime pannud ametnikke kohtu alla anda ja karistada.

1. osa. Austus isikupuutumatuses, sh inimese õigus kaitsele alljärgneva eest

a. Inimeselt omavoliliselt elu võtmine ja muud ebaseaduslikud või poliitilise motivatsiooniga tapmised

Puudusid teated selle kohta, et valitsus või selle esindajad oleksid inimestelt omavoliliselt või ebaseaduslikult elu võtnud.

b. Kadumine

Puudusid teated selle kohta, et valitsusasutused oleksid põhjutanud inimeste kadumist.

c. Piinamine ja muu julm, ebainimlik või inimväärlikust alandav kohtlemine või karistamine

Seadus keelab sellise tegevuse, kuid esines teateid, et politsei on kasutanud mõnede kahtlusaluste vahistamisel ja küsitlemisel liigset füüsilist jõudu ja sõnalist ahistamist. Politseiametnike vastu algatati liigse jõu kasutamise eest vähem hagnosis kui varasematel aastatel. 2016. aastal algatasid võimud seoses liigse jõu kasutamisega kolm kohtuasja. Aasta esimese seitsme kuu jooksul algatati üks kohtuasi endise politseiniku vastu liigse jõukasutuse eest. Politseinik ähvardas ja ründas üht noort meest ning kasutas liigset jõudu teise mehe vastu. 30. juunil mõistis Pärnu Maakohus politseiniku liigse jõu kasutamise eest 2016. aastal süüdi, mõistes talle karistuseks 18 kuud vabadusekaotust tingimisi kaheaastase katseajaga ja kohustuse läbida sotsiaalprogrammi.

Tingimused vanglates ja arestimajades

Puudusid olulised teated selle kohta, et vanglate või arestimajade tingimused oleksid põhjutanud muret inimõiguste üle.

Füüsilised tingimused: Aasta jooksul mitmeid asutusi kontrollinud õiguskantsler leidis vanglate ja arestimajade tingimustes mitmeid puudusi, eelkõige arestimajades, kus vahialuseid hoitakse lühikest aega. Mõnedes asutustes polnud arstiabi kättesaadav ja tuleohutus oli puudulik. Endiselt on probleemne nõukogude ajast pärit vana ja kulunud Tallinna vangla jätkuv kasutus suure hulga vangide jaoks. Selles asutuses on puhkealasad vähe ja need on halvas seisundis. Õiguskantsler teatas juhtudest, kus mõnedes vanglates ja arestimajades polnud kinnipeetavatel piisavalt hea juurdepääs juriidilistele dokumentidele. Samuti leidis õiguskantsler puudujääke seoses erivahendite, sh käeraudade kasutusega, ülemäärase videovalvega ja kinnipeetavate tervisliku seisundi ebapiisava dokumenteerimisega.

Sõltumatu järelevalve: Üldiselt lubas valitsus sõltumatute valitsusväliste vaatlejate järelevalvet, sealhulgas inimõigusrühmituste, meedia ja rahvusvaheliste organisatsioonide poolt.

d. Omavoliline vahistamine ja kinnipidamine

Põhiseadus ja muud õigusaktid keelavad omavolilise vahistamise ja kinnipidamise ning sätestavad õiguse oma kinnipidamist kohtus vaidlustada. Üldiselt järgis valitsus neid keelde.

Politsei ja julgeolekustruktuuride roll

Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet hoiavad alal riigi siseturvalisust. Välisturvalisuse eest vastutab Kaitsevägi, millel on ka teatud siseriiklikud turvaülesanded. Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet alluvad Siseministriumile. Kaitsevägi allub Kaitseministriumile. Prokuratuur juhib juurdlust ja esitab kohtutes süüdistusi. Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet uurivad tsiviilasju ning sõjaväepolitsei uurib kaitsejõudude juhtumeid. Valitsusel on olemas tõhusad vahendid kuritarvituste ja korrupsiooni uurimiseks ning karistuste määramiseks. Julgeolekujõudude karistamatuse kohta aasta jooksul teateid ei esitatud.

Tsiviilametkonnad säilitasid tõhusa kontrolli Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitsepolitseiameti ja Kaitseväge üle ning valitsusel on olemas tõhusad vahendid kuritarvituste uurimiseks. Aasta jooksul ei esitatud karistamatuse kohta teateid.

Vahistamine ja vahialuste kinnipidamine

Kui kuriteo toimepaneku ajal vahistamist mitte arvestada, võib seaduse kohaselt isiku vahistada ainult tõendipõhise kohtumääruse alusel ning kinnipeetavaid tuleb vahistamise põhjustest kohe teavitada. Toimib kautsjonisüsteem ja muud alternatiivid kohtuprotsessi ootava isiku ajutiseks vabastamiseks. Isikut võib süüdistust esitamata vahi all hoida 48 tundi; pikem kinnipidamine on võimalik kohtumääruse alusel. Üldiselt järgis politsei neid nõudeid. Kriminaalmenetluse reeglid võimaldavad alaealise isiku vahistamist kohtueelse menetluse ajal maksimaalselt kaks kuud ja teise astme kuriteo puhul maksimaalselt neli kuud. Kinnipeetavatel on õigus kohe võtta ühendust juristiga; kui õigusabiks puuduvad rahalised võimalused, katab vastavad kulud riik. Puudusid teated selle kohta, et ametivõimud oleksid hoidnud kedagi suhtlusvõimaluseta või koduarestis.

Kinnipeetava võimalus kinnipidamise seaduslikkus kohtus vaidlustada: Vahistatud või kinnipeetavatel isikutel on olenemata sellest, kas nende vahistamine või kinnipidamine toimus kriminaalmenetluslikel või muudel põhjustel, õigus kohtus vaidlustada nende kinnipidamise

õiguslik alus või olemuselt omavoliline vahistamine ning juhul, kui kinnipidamine leitakse olevat ebaseaduslik, saada selle eest hüvitist.

e. Õiglasest ja avalikust kohtupidamisest keeldumine

Põhiseadus sätestab, et kohtuvõim on sõltumatu. Üldiselt austas valitsus kohtuvõimu sõltumatust ja erapooletust.

Kohtumenetlus

Põhiseadus sätestab õiguse õiglasele kohtupidamisele ja sõltumatu kohtuvõim üldiselt austas seda õigust.

Süüdistatavate puhul lähtutakse süütuse presumptsioonist, neile teatatakse nende süüdistus kohe ja üksikasjalikult (vajadusel tasuta tõlkega) ning kohtupidamine nende üle on õiglane, avalik ja ilma kohatute viivitusteta. Neil on õigus viibida kohtuistungil, suhelda enda valitud advokaadiga, neile antakse piisav aeg ja võimalused kaitse ettevalmistamiseks, tasuta tõlge vastavalt vajadusele alates süüdistuse esitamisest kuni kõikide edasikaebuste menetlemise lõpuni. Süüdistataval on õigus küsitleda süüdistaja või hageja kutsutud tunnistajaid ja kutsuda omalt poolt tunnistajaid ning esitada tõendeid. Teda ei saa sundida ütlusi andma ega end süüdi tunnistama ning tal on õigus edasi kaevata. Kohtuistungitel osalevad üks kohtunik, kohtunik koos kohtu kaasistujatega või kohtunike kogu. Kriminaalmenetluses on kõikidele inimestele tagatud advokaat riigi kulul, ehkki sageli eelistavad inimesed advokaadi ise palgata. Tsiviilkohtumenetlustes on advokaat tagatud nendele, kellele käib tema palkamine üle jõu. Võimud üldiselt austasid eelnimetatud õigusi ja laiendasid neid kõikidele elanikele sõltumata kodakondsusest.

Poliitvangid ja -kinnipeetavad

Poliitvangidest või -kinnipeetavatest teateid ei ole.

Tsiviilkohtumenetlus ja õiguskaitsevahendid

Isikud või organisatsioonid võivad kaitseks inimõiguste rikkumiste eest pöörduda siseriiklikusse kohtusse. Ebasoodsaid otsuseid saab Euroopa Inimõiguste Kohtusse edasi kaevata, kui siseriiklikud kohtuvõimalused on ammendatud.

Vara tagastamine

Valitsusel on õigusaktid ja vahendid vara tagastamise reguleerimiseks. Valitsusvälised organisatsioonid ja huvigrupid ei teatanud probleemidest holokaustiaegsete nõuetega, sh seoses välisriikide kodanikega.

f. Omavoliline või ebaseaduslik sekkumine eraellu, perekonda, kodusse või kirjavahetusse

Põhiseadus keelab sellised tegevused ning puudusid teated sellest, et valitsus oleks neid keelde rikkunud.

2. osa. Austus kodanikuõiguste, sh alljärgneva vastu:

a. Sõna- ja ajakirjandusvabadus

Põhiseadus sätestab sõna- ja ajakirjandusvabaduse ning valitsus üldiselt austas neid õigusi. Sõna- ja ajakirjandusvabaduse tagavad sõltumatu ajakirjandus, tõhus kohtunikud ja toimiv demokraatlik poliitiline kord. Põhiseadus sätestab, et rahvusliku, rassilise, usulise või poliitilise vihkamise, vägivalda või diskrimineerimise õhutamine, samuti ühiskonnakihtide vahelise konflikti õhutamine on seaduse järgi karistatav. Karistusseadustik piirab selle sätte rakendamist niisuguse õhutamisega, mis põhjustab ohtu isiku elule, tervisele või varale. Selliste kuritegude eest vastutusele võtmise kohta aasta jooksul teateid ei olnud.

Internetivabadus

Valitsus ei piiranud ega häirinud juurdepääsu Internetile ega tsenseerinud selles sisalduvat teavet, samuti ei olnud usutavaid teateid selle kohta, et valitsus oleks vastava seadusliku volitusega jälginud Internetis toimuvat eraviisilist suhtlust. Internet oli laiaulatuslikult kättesaadav ja avalikkus kasutas seda regulaarselt. Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu kogutud statistika põhjal kasutas 2016. aastal Interneti 87 protsenti rahvastikust.

Akadeemiline vabadus ja kultuuriüritused

Valitsus ei piiranud akadeemilist vabadust ega kultuuriürituste korraldamist.

b. Rahumeelsete rahvakogunemiste vabadus ja ühinemisvabadus

Põhiseadus sätestab rahumeelsete rahvakogunemiste vabaduse ning valitsus üldiselt austas seda õigust.

Eelmiste aastate aruannetes mainitud Sinimäe lahingu iga-aastane mälestusüritus toimus ka sel aastal.

Ühinemisvabadus

Kuigi põhiseadus sätestab ühinemisvabaduse kõigile, täpsustab seadus, et poliitiliste parteidega võivad ühineda ainult kodanikud. Mittekodanike ühinemisele teiste kodanikeühendustega ei seata piiranguid.

c. Usuvabadus

Vt USA välisministeeriumi koostatud rahvusvahelise usuvabaduse aruannet aadressil www.state.gov/religiousfreedomreport.

d. Liikumisvabadus

Põhiseadus sätestab riigisisese liikumise, välismaale reisimise, ümberasumise ja repatrieerumise vabaduse ning valitsus üldiselt austas neid õigusi.

Pagulastele, varjupaigataotlejatele, kodakondsuseta isikutele ja muudele asjaomastele isikutele kaitse pakkumisel ja nende abistamisel tegi valitsus koostööd ÜRO pagulaste ülemkomissariga (UNHCR) ja teiste humanitaarorganisatsioonidega.

Pagulaste kaitse

Juurdepääs varjupaigale: Seadus sätestab varjupaiga või pagulasstaatuse andmise ja valitsus on loonud süsteemi pagulastele kaitse pakkumiseks. Eesti Inimõiguste Keskus (EIK) ja teised vabaihendused pakkusid varjupaigataotlejatele õigusabi ja ühiskondlikku toetust koostöös valitsusega. Valitsuse ametnikud märkisid, et õigusabi võimaldati igal varjupaiga taotlemise menetlusetapil. EIK tõi jätkuvalt välja, et juhtumite lahendamisel peeti varjupaiga taotlejaid liiga kaua kinni.

Turvaline päritoluriik/riigi läbimine: „Turvalisest“ päritoluriigist saabuvate või seda läbivate isikute puhul rakendab valitsus varjupaigataotluste tagasilükkamise poliitikat. Valitsuse kinnituste kohaselt tagatakse intervjuud kõikidele varjupaiga taotlejatele.

Vastupidavad lahendused: Valitsus abistas mõnede pagulaste turvalist ja vabatahtlikku tagasipöördumist oma päritoluriiki Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni programmi abil. Riik tegi põgenike ümberasustamisprogrammi elluviimisel koostööd Euroopa Liidu ja ÜRO pagulaste ülemkomissariga. Naturalisatsiooni korras saavad kodakondsuse kõik alalised elanikud, kes on Eestis elanud vähemalt viis aastat ja teinud ära kodakondsus- ja keeleksamid.

Ajutine kaitse: Valitsus pakkus ajutist kaitset isikutele, kes ei pruugi kvalifitseeruda pagulaseks. Aasta esimese seitsme kuu jooksul pakkus valitsus elamisloa andmise kaudu ajutist kaitset 39 isikule.

Kodakondsuseta isikud

ÜRO pagulaste ülemkomissari statistika kohaselt oli riigis 2015. aasta lõpus 85 301 kodakondsuseta isikut. 1. jaanuari seisuga oli riikliku statistika järgi 77 926 isikut ehk 5,6 protsenti elanikkonnast määratlemata kodakondsusega. Peaaegu kõik olid päritolult venelased, ukrainlased või valgevenelased. Neil isikutel on õigus taotleda naturalisatsiooni korras kodakondsust ja osadel neist võib olla Venemaa, Ukraina või Valgevene kodakondsus.

Õigusaktidega on täiskasvanutele tagatud võimalus taotleda naturalisatsiooni korras kodakondsust, kuid mõned inimõiguste olukorra vaatlejad peavad seda ebapiisavaks ning naturalisatsiooni maht on jäänud väikseks. Kodakondsuse omandamise soodustamiseks on valitsus võtnud kasutusele eri meetmeid, nagu kodakondsuse omandamise ja keelekursuste rahastamine ning lihtsustatud naturalisatsioonikorra kehtestamine puuetega inimestele. Valitsus lihtsustas ka eesti keele eksaminõudeid nii, et üle 65-aastased taotlejad ei pea enam tegema kirjalikku keeleksamit, kuid peavad siiski sooritama suulise eksami. Valitsus annab kodakondsuse ilma vanemate eraldi taotluseta lastele, kes on nooremad kui 15 aastat, kes sündisid Eestis ja kelle vanemad ei ole Eesti ega ühegi teise riigi kodanikud ja kes on riigis elanud viis aastat.

3. osa. Poliitikas osalemise vabadus

Seaduse järgi on kodanikel üldise hääleõiguse alusel õigus valida valitsust korralistel vabadel ja õiglastel valimistel salajase hääletamisega, mis põhineb üldisel ja võrdsel valimisõigusel.

Valimised ja poliitiline osalus

Hiljutised valimised: 2015. aastal toimunud parlamendivalimised olid vabad ja õiglaste ning nende tulemusel moodustati kolme erakonna koalitsioon, kuhu kuulusid Reformierakond,

Sotsiaaldemokraatlik Erakond (SDE) ning Isamaa ja Res Publica Liit (IRL). Reformierakonna juhitud koalitsioon lagunes ja põhiseaduse alusel moodustati uus koalitsioon, kuhu kuulusid Keskerakond, SDE ja IRL. Jüri Ratas on seda koalitsiooni peaministrina juhtinud alates 2016. aasta novembrist.

Naiste ja vähemuste osalus: Ükski seadus ei piira naiste või vähemuste poliitilist osalust ja nad osalesid valimistel. Seadus lubab üksnes kodanikel luua poliitilisi parteisid või nendega liituda.

Kodakondsuseta isikud, kes on alalised elanikud, võivad hääletada kohalike omavalitsuste volikogude, kuid mitte parlamendivalimistel ega või ka avalikes ametites töötada.

4. osa. Riigiametnike korrupsioon ja riigiasutuste töö läbipaistvus

Seadusega on sätestatud kriminaalkaristused riigiametnike korrupsiooni eest ning neid seadusi rakendati üldiselt tulemuslikult. Valitsusel on tõhusad meetmed kuritarvituste ja korrupsiooni uurimiseks ning nende eest karistamiseks. Aasta jooksul esines üksikuid teateid riigiametnike korrupsioonist.

Korrupsioon: 29. septembril esitas riigi peaprokurör süüdistuse riigiosalusega Tallinna Sadama kahe endise tippjuhi, endise tegevjuhi Ain Kaljuranna ja endise juhatuse liikme Allan Kiili vastu, keda süüdistati mitmel juhul altkäemaksu võtmises ja rahapesus ajavahemikus 2005–2015. Mõlemat süüdistati mitmete miljonite eurode ulatuses altkäemaksu võtmises.

Varaliste huvide deklareerimine: Seadusest tulenevalt peavad kõik ametnikud oma varalised huvid deklareerima. Vastutus deklaratsioonide jälgimise ja kontrollimise eest on antud konkreetsetele asutustele. Kõrgete riigiametnike varaliste huvide deklaratsioonid olid avalikud ning seaduse rikkumise eest on ette nähtud kriminaal- ja halduskaristused.

5. osa. Valitsuse suhtumine inimõiguste väidetavate rikkumiste rahvusvahelisse ja valitsusvälisesse uurimisse

Mitmed kohalikud ja rahvusvahelised inimõigustega tegelevad rühmitused uurisid inimõigusi puudutavaid juhtumeid ja avalikustasid tulemusi riigipoolsete piiranguteta. Riigiametnikud olid koostööaltid ja reageerimisvõimelised.

Riiklikud inimõiguste organisatsioonid: Inimõiguste ombudsmani rolli täidab õiguskantsler, sõltumatu ametnik, kelle kantseleis töötab üle 45 inimese. Õiguskantsler kontrollib õigusaktide vastavust põhiseadusele; jälgib, kas ametkonnad tegutsevad põhiõiguste ja -vabaduste ning heade valitsemistavade järgi; aitab lahendada süüdistusi diskrimineerimises soo, rassi, rahvuse (etnilise päritolu), nahavärvi, keele, usundi, ühiskondliku staatuse, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse tõttu. Õiguskantsler annab ministriumitele ja kohalikele omavalitsustele soovitusi ning nõuab neilt vastuseid; tema pädevuses on edasikaebamine Riigikohtusse. Igal aastal koostab õiguskantsler aruande parlamendile. Avalikkuse usaldus õiguskantsleri institutsiooni vastu oli kõrge ja valitsus võttis arvesse õiguskantsleri aruandeid ja otsuseid.

6. osa. Diskrimineerimine, sotsiaalne väärkohtlemine ja inimkaubandus

Naised

Vägistamine ja koduvägivald: Seaduse kohaselt on kriminaalkuritegu nii vägistamine, sealhulgas abikaasa toime pandud vägistamine, kui ka kehaline väärkohtlemine, sealhulgas koduvägivald. Vägistamise, sealhulgas abikaasa toime pandud vägistamise eest karistatakse kuni 15-aastase vangistusega. Eesti Seksuaaltervise Liidu andmete järgi on seksuaalse väärkohtlemise, sealhulgas vägistamise all kannatanud 13 protsenti naisi.

Vabaihenduste ja varjupaikade juhtide sõnul oli naistevastane vägivald, sealhulgas koduvägivald probleem. Enam kui 80 protsenti politseis registreeritud koduvägivalla ohvritest olid naised.

Vabaihendused, kohalikud omavalitsused ja teised said taotleda ohvritele abi valitsuselt. Toimis soopõhise vägivalla ohvritele (naistele ja lastega naistele) mõeldud varjupaikade võrgustik, samuti koduvägivalla ja laste väärkohtlemise tõkestamise abitelefoni. Politseinikele, piirivalvuritele ja sotsiaaltöötajatele korraldasid koduvägivalla ja soopõhise vägivalla alaseid koolitusi vabaihendused, Sotsiaalministeerium, Siseministeerium ja Justiitsministeerium.

Seksuaalne ahistamine: Seksuaalne ahistamine on seadusega keelatud, kuid töökohtadel registreeriti seksuaalse ahistamise juhtumeid. Seaduse kohaselt lahendab seksuaalset ahistamist puudutavad kaebused kohus, õiguskantsler, töövaidluskomisjon või soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik. Kannatanu võib nõuda kahjuliku käitumise lõpetamist ja kahju hüvitamist. Juulis muudeti Karistusseadustikku, millega seksuaalne ahistamine muutus väärteoks, mille eest võib karistada 2000-eurose (2400-dollarilise) rahatrahvi või kuni 30-päevase arestiga.

Sunnimeetmed rahvaarvu kontrollimiseks: Puudusid teated sunniviisilistest abortidest, sunniviisilisest steriliseerimisest või teistest rahvaarvu kontrollimiseks kasutatavatest sunnimeetmetest. Emasuremuse ja rasestumisvastaste vahendite levimuse andmed on saadaval aadressil www.who.int/reproductivehealth/publications/monitoring/maternal-mortality-2015/en/.

Diskrimineerimine: Seadusest tulenevalt on naistel ja meestel võrdne õiguslik seisund ja võrdsed õigused. Valitsus üldiselt tagas nende seaduste järgimise. Esines teateid diskrimineerimisest töökohal ja seoses ametiga ning ebavõrdsest kohtlemisest soo, vanuse, puude ja seksuaalse eelistuse tõttu (vt osa 7.d.).

Lapsed

Sünni registreerimine: Kodakondsus tuleneb eelkõige vähemalt ühe lapsevanema kodakondsusest. Laps võib saada kodakondsuse ükskõik kummalt kodanikust vanemalt, sõltumata sellest, milline on teise lapsevanema kodakondsus. 1. jaanuarist jõustunud seadusemuudatus sätestab, et kui laps sünnib isikutele, kellel ei ole Eesti või ühegi muu riigi kodakondsust ja kes on elanud riigis viis aastat, omandab laps kodakondsuse sünnijärgselt. Sünnid registreeriti õigeaegselt.

Laste väärkohtlemine: 2016. aastal pandi umbes 89 protsenti seksuaalkuritegudest toime alaealiste vastu. Politsei- ja Piirivalveamet tegeles laste väärkohtlemise, sealhulgas seksuaalse väärkohtlemise vastase võitlusega. Õiguskantsleril on laste ombudsmani pädevus. Politsei koolitab politseinikke seksuaalse väärkohtlemise teemal koostöös Justiits-, Haridus- ja Teadus- ning Sotsiaalministeeriumiga ning kohalike ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Laste abielud ja sundabielud: Abiellumisel on vanuse alampiir 18 aastat. Kohus võib laiendada vähemalt 15-aastaseks saanud isiku teovõimet selleks, et ta saaks abielu sõlmida.

Laste seksuaalne ärakasutamine: Seadus keelab laste seksuaalse ärakasutamise ärieesmärgil ja lastepornograafia ning ametkonnad tagasid seaduse järgimise. Konsensusliku seksuaalvahekorra miinimumvanus on 14 aastat. Karistus lastepornograafiaga tegelemise eest on rahatrahvist kuni kolmeaastase vangistuseni. Tüdrukuid kasutatakse ära sagedamini kui poisse.

Rahvusvaheline lapsröööv: Riik on kirjutanud alla 1980. aasta Haagi konventsioonile ehk rahvusvahelise lapsröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise konventsioonile. Vt lähemalt USA välisministeeriumi koostatud riigipõhist aastaaruannet rahvusvaheliste lapsröövide kohta aadressil travel.state.gov/content/childabduction/en/legal/compliance.html.

Antisemitism

Juudi kogukonna suuruseks hinnati umbes 2500 isikut. Puudusid teated antisemitistlikest tegudest.

Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna poliitiline lootus avaldas platvormi 2019. aasta Europarlamendi valimisteks, mis sisaldas ka holokausti eitamise dekriminaliseerimist ja „Kolmanda Reichi ajaloo õige käsitlemise“ rakendamist. Kuigi tema väljaütlemisi kajastas rahvusvaheline meedia, sai ta vaid 91 häält (0,6% kõikidest häältest, mis anti piirkonnas, kus ta kandideeris) kohalike omavalitsuste volikogude valimisel oktoobris ning teda ei toetanud tema partei.

27. jaanuaril korraldas valitsus Tallinnas Rahumäe juudi kalmistul iga-aastase holokausti mälestuspäeva, kus mälestustegevustes osalesid koolid üle kogu riigi. 27. jaanuaril spondeeris Haridus- ja Teadusministeerium koostöös SA Unitase, Eesti NATO Ühingu, juudikogukonna ja teiste organisatsioonidega riigi eri osadest pärit ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetajate seminari, et tutvustada neile häid lahendusi holokausti mälestamiseks koolides.

Inimkaubitsimine

Vt USA välisministeeriumi koostatud inimkaubanduse aruannet aadressil www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/.

Puuetega inimesed

Seadus keelab keha-, meele- ja intellektipuude ning psüühikahäiretega inimeste diskrimineerimise tööhõive- ja haridusvaldkonnas, lennureisidel ja muudes transpordivahendites, juurdepääsul tervishoiule, õigussüsteemile või muudele riiklikele teenustele. Üldiselt on valitsus neid sätteid ellu rakendanud.

Riik tagab puuetega inimestele juurdepääsu teabele ja vajadusel individuaalsetele abistajatele. Seadus kohustab võimaldama puuetega inimeste juurdepääsu pärast 2002. aastat ehitatud või renoveeritud hoonetesse. Vähesed vanemad ehitised võimaldasid puuetega inimestele juurdepääsu, kuid uutel või renoveeritud hoonetel olid juurdepääsuvõimalused üldjuhul olemas. Õiguskantsleri hinnangul olid psühhiaatrilistes asutustes viibivatele isikute põhiõiguste kaitsmise meetmed ebapiisavad. Probleemikohad olid füüsiliste rahustusvahendite

väärkasutamine, kasutatud vahendite dokumenteerimine ja ebapiisav arstiabi. Vabaihendused kurtsid, et kui pealinnas olid teenused puuetega inimestele üldiselt kättesaadavad, siis mõningates maapiirkondades oli abi saamisega raskusi. Esines kaebusi puude tõttu diskrimineerimise kohta töökohas või ametialaselt (vt ka osa 7.d.).

Puuetega inimeste õiguste kaitsmine on Sotsiaalministeeriumi vastutusala ja kohalikud omavalitsused vastutavad puuetega inimestele sotsiaalhoolekande teenuste pakkumise eest. Valitsus rakendas tööhõivereformi, mis on suunatud vähenenud töövõimega isikutele, kelle võimet ühiskonnas aktiivne olla hinnati individuaalselt. Valitsus keskendus rehabilitatsiooniteenuste arendamisele, et parandada puuetega inimeste võimet ise toime tulla. Valitsus kompenseeris ka mõningaid puudest tulenevaid lisakulutusi.

2016. aastal registreeris politsei ühe kehalise väärkohtlemise juhtumi, millega kaasnes vaen puudega isiku vastu.

Rahvuslikud, rassilised, etnilised vähemused

2016. aastal registreeris politsei 10 kehalise väärkohtlemise või avaliku korra rikkumise juhtu, millega kaasnes vaen rassiliste/etniliste vähemuste vastu. Nendest kolm juhtumit olid seotud rassiga, kuus religiooniga ja üks päritoluga.

Eesti keele oskus on vajalik kodakondsuse saamiseks, samuti on vähemalt minimaalne keeleoskuse tase kohustuslik avaliku sektori teenistujatele ja töötajatele, teenindustöötajatele, meditsiinitöötajatele ning muudele avalikkusega kokkupuutuvatele töötajatele.

Vene keele kõnelejad väitsid, et keelenõude tulemuseks oli töökohtade- ja palgaalane diskrimineerimine.

Piirkondades, kus üle poole elanikkonnast räägib muud keelt kui eesti keel, võimaldab seadus elanikel saada ametlikku teavet selles keeles ja seda seadust järgiti.

Romade kogukonna suuruseks oli alla 1000 ja öeldavasti esines nende diskrimineerimist mitmes valdkonnas, sealhulgas tööhõives (vt osa 7.d.). Valitsus võttis kasutusele meetmeid, et rõhutada hariduse tähtsust roma laste jaoks, kuid nende koolist väljalangemise määr oli endiselt kõrge.

Väärkohtlemine, diskrimineerimine ja vägivald seksuaalse ja sooidentiteedi tõttu

Seadus keelab diskrimineerimise soo, seksuaalse identiteedi või muude isikuomaduste tõttu. Kuigi seadus ei täpsusta, milliseid seksuaalse ja sooidentiteedi vorme see hõlmab, loetakse kõik vormid hõlmatuks. Huvigrupid teatasid, et lesbide, geide, biseksuaalide, transsooliste ja intersooliste (LGBTI) inimeste ahistamine ja diskrimineerimine on ühiskonnas jätkuvalt tavaline.

7. osa. Töötajate õigused

a. Õigus organiseeruda ja pidada kollektiivseid läbirääkimisi

Seadus, sellega seotud määrused ja meetmed ning põhikirjalised instrumendid sätestavad töötajate õiguse luua ametiühinguid ja muid sõltumatuid töötajate liitusid ning ühineda nendega

omal valikul, pidada kollektiivläbirääkimisi ja korraldada seaduslikke streike. Valitsus üldiselt austas neid õigusi. Seadus lubab ametiühingutel tegutseda takistusteta ja keelab diskrimineerimise ametiühingusse kuulumise tõttu. Nii töötajatel kui ka tööandjatel on õigus taotleda töövaidluste lahendamist töövaidluskomisjonides, kuhu kuuluvad ametiühingute ja tööandjate esindajad, või kohtus. Seadus keelab töötaja diskrimineerimise ametiühingusse kuulumise tõttu ning nõuab ametiühingus aktiivselt tegutsemise tõttu vallandatud töötajate tööle ennistamist. Avalikel teenistujatel ei ole streikimise õigust, kuid nad võivad pidada oma tööandjatega palga ja töötingimuste suhtes otseläbirääkimisi.

Valitsus üldiselt jõustas kohaldatavaid seadusi. Ressursid, kontrollid ja õiguskaitsemeetmed olid harilikult piisavad, et tagada seaduste täitmine. Enamikul juhtudel määrati seaduserikkumiste eest rahatrahv, mis oli rikkumiste ärahoidmiseks piisav. Kriminaalmenetlus ja tsiviilnõuded olid samuti kättesaadavad. Tööandjatele karistuseks määratud rahatrahvid olid peamiselt seotud tööõnnetuste ja kutsehaigustega. Haldus- ja kohtumenetlustes ei esinenud pikki viivitusi.

Valitsus ja enamik tööandjaid üldiselt austasid õigust organiseeruda ja kollektiivläbirääkimisi pidada. Kollektiivsete läbirääkimiste õigust kasutati vabalt ning puudusid teated, et valitsus oleks töötajate organisatsioonide tegevusse sekkunud.

Eesti Ametiühingute Keskliidu (EAKL) sõnul rikuti erasektoris aasta jooksul tihti ametiühingute liikmete õigusi. EAKLi töötajad teatasid, et ametiühingutevastane tegevus oli laialt levinud. Teatati ka, et mõnes ettevõttes soovitati töötajatel ametiühinguid mitte luua, ähvardades neid vallandamise või palga vähendamise või lubati soodustusi, kui nad ametiühingut ei loo.

b. Sunniviisilise või sundusliku töö keeld

Seadusega on sunniviisiline või sunduslik töö keelatud ja valitsus jõustas seda seadust tõhusalt. 2016. aastal registreeris politsei kaks sunniviisilise tööga seotud kuritegu. Kohtutesse jõudis 2016. aastal 14 inimkaubitsemisega seotud juhtumit, kus mõisteti süüdi 29 isikut (kellest 7 olid naised) ning 2 ettevõtet. Inimkaubitsemise ja sunniviisilise töö eest ettenähtud karistused ulatuvad kuni 15-aastase vangistuseni. Kuigi rikkumiste eest ettenähtud karistused olid piisavad, ei nähtunud nende rakendamisest sageli kuritegude tõsidus.

Vt ka USA välisministeeriumi koostatud inimkaubanduse aruannet aadressil www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/.

c. Laste töö keelamine ja minimaalne tööleasumise vanus

Mais jõustus seadusemuudatus, mis reguleerib alaealiste töötamist. Seadusemuudatusega eemaldati mitu piirangut alaealiste värbamisel ja anti ettevõtetele võimalus taotleda toetust alaealiste töötasudeks. Põhikooli lõpetanud alaealised võivad töötada täistööajaga. Enamikel juhtudel on tööleasumise miinimumvanuseks 18 aastat, kuid 15–17 aasta vanused lapsed võivad töötada sõltuvalt sellest, kas nad käivad veel koolis või mitte. 7–12-aastased lapsed võivad teha tööinspektori nõusolekul kergemat tööd kultuuri, kunsti, spordi või reklaami vallas. Alaealised ei tohi teha ohtlikku tööd, näiteks käidelda lõhkematerjale või töötada metsloomadega. Seadus piirab laste töötundide arvu ning keelab ületunnid ja öötöö. Nende seaduste rakendamise eest vastutab Tööinspeksioon. Valitsus rakendas tõhusalt seadusi ja meetmeid, et kaitsta lapsi

töökohal ekspluateerimise eest. Eraldi kontrollkäike seoses lapstöötajate vanusega läbi ei viidud. Valitsus jõustas kohaldatavat seadust tõhusalt.

d. Diskrimineerimine tööhõive ja erialase tegevuse vallas

Valitsus üldiselt jõustas seaduseid, mis keelavad diskrimineerimise tööle saamisel ja kutsealale pääsemisel. Kui töötajad väitsid, et neid on diskrimineeritud ning pöördusid kohtusse ning Tööinspeksioon või võrdõigusvolinik ja asjakohane asutus pidasid kaebust põhjendatuks, siis hüvitasid tööandjad töötajatele tekitatud kahju. Tööseadused ja määrused nõuavad, et tööandjad kaitseksid oma töötajaid diskrimineerimise eest, järgiks võrdse kohtlemise põhimõtet ning edendaksid võrdset kohtlemist ja soolist võrdõiguslikkust.

Tööhõive ja erialase tegevuse vallas esines siiski diskrimineerimist vanuse, soo, puude, rahvuse ja keele tõttu (vt osa 6) ja esitati kaebusi soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikule, õiguskantslerile ja Tööinspeksioonile.

Kuigi naistel on seaduse järgi meestega võrdsed õigused ja neil on õigus saada samasuguse töö eest samasugust tasu, ei austanud tööandjad alati neid õigusi. Vaatamata sellele, et naiste haridustase on keskmiselt meeste omast kõrgem, oli Eurostati 2017. aasta märtsikuu andmetel naiste keskmine töötasu 26,9 protsenti madalam kui sama tööd tegevatel meestel. Jätkuvalt eksisteerisid elukutsed, kus domineerisid mehed või naised. Juhtivtöötajatest moodustasid naised ühe kolmandiku.

Vähem kui 25 protsenti puuetega inimestest töötas. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik sai puude tõttu aset leidnud diskrimineerimise kohta rohkem kaebusi kui varasematel aastatel. Puuetega inimesi diskrimineeriti töö saamisel ja töökohale juurdepääsul.

Ebaproportsionaalselt suur osa vene keele kõnelejaid töötas töölistena ja nende töötuse määr oli jätkuvalt kõrgem kui etnilistel eestlastel. Mõned mittekodanikest elanikud, eriti etnilised venelased väitsid, et keelenõude tulemus oli töökohtade ja palgaalane diskrimineerimine. Romad kogesid tööhõives väidetavalt diskrimineerimist (vt 6. osa. Rahvuslikud, rassilised, etnilised vähemused).

e. Rahuldavad töötingimused

Riiklik miinimumpalk oli kõrgem kui vaesuspiir. Võimud üldiselt järgisid miinimumpalgaga seotud õigusakte.

Töönädala pikkus on 40 tundi. Seaduse järgi peab iga 24-tunnise perioodi kohta olema vähemalt 11-tunnine järjestikune puhkeperiood. Alaealiste, allmaatöötajate, tervist kahjustavat või muud eritööd tegevate isikute puhul on nõutav lühendatud tööaeg. Seadus näeb ette iga-aastase palgalise puhkuse ja sätestab ületunnitöö tasuks vähemalt 150% töötaja tunnitasust. Valitsus rakendas neid nõudeid tulemuslikult. Puudub liigse kohustusliku ületunnitöö keeld.

Valitsus on kehtestanud töötervishoiu ja -ohutuse normid. Miinimumpalga, töötundide ning töötervishoiu ja -ohutuse norme jõustati üldiselt kõigis sektorites. Tööinspeksioon, Tervisekaitseinspeksioon ja Tehnilise Järelevalve Inspeksioon vastutasid nende normide rakendamise eest ja tegid vastavasisulisi jõupingutusi nii ametlikus kui ka mitteametlikus sektoris. Töötervishoiu ja -ohutuse norme rikuti sagedamini ehitussektoris ja puidutöötlemissektoris. Tööinspeksiooni ressursid olid normide täitmise jälgimiseks piisavad. Rikkumiste eest on juriidilistele isikutele ette nähtud trahvid ning see oli piisav, et rikkumisi

ära hoida. 2016. aastal määras Tööinspeksioon trahve 187 juhul, neist 100 ettevõtetele ja 87 üksikisikutele. Poolast ja Ukrainast pärit mehed kogesid tööalast ärakasutamist, eriti ehitussektoris, kus mõnikord maksti „ümbrikupalkasid“ (maksustamata sularahapalgad).

Seadused ja eeskirjad lubavad töötajatel keelduda töötamast tingimustes, mis ohustavad nende tervist või turvalisust, ilma et nad peaksid kartma vallandamist. Ametkonnad kaitsesid töötajaid sellistes olukordades tulemuslikult.